

мових одиниць та перетравного протеїну, щоб виявити особливості ланок короткоротаційних сівозмін з пшеницею озимою більш повно та продуктивно.

Порівняльну оцінку продуктивності короткоротаційних сівозмін у дослідженнях розраховували за обсягом продукції з 1 га сівозмінної площі, яку перераховували на зернові одиниці за коефіцієнтами В. Д. Гревцова, кормові одиниці та перетравний протеїн за таблицями М. Ф. Томме.

У середньому за два роки досліджень (2016/2017 рр.) в ланках горох-пшениця озима-кукурудзаваріанти 14 найвищі показники були на варіантах 3 органо-мінеральної та 2 мінеральної систем удобрення і становили: урожайність зернових 6,28 та 6,0 т/га, зернові одиниці – 8,18 та 7,76 т/га, кормові одиниці – 10,72 та

10,09 т/га, перетравний протеїн – 0,9 та 0,87 т/га. Деяко нижчими ці показники були на варіанті 4 органічної системи удобрення і становили: урожайність зернових 5,1 т/га, зернові одиниці – 6,68 т/га, кормові одиниці – 8,71 т/га, перетравний протеїн – 0,78 т/га. На варіанті 1 (контроль) без удобрення ці показники були такими: урожайність зернових 4,17 т/га, зернові одиниці – 5,52 т/га, кормові одиниці – 7,12 т/га, перетравний протеїн – 0,62 т/га.

Таким чином, в зоні нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу на чорноземах типових найпродуктивнішою виявилася ланка з пшеницею озимою третього варіанту за органо-мінеральної системи удобрення. Отримані результати досліджень потрібно враховувати при введенні й освоєнні сівозмін господарствами зазначеної зони.

УДК 633.112.1"324":631.527.541.2:631.527.34

Кузьменко Є. А., науковий співробітник

Хоменко С. О., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії селекції ярої пшениці

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

E-mail: evgeniy.kuzmenko.springwheat@gmail.com

## СТУПІНЬ ФЕНОТИПОВОГО ДОМІНУВАННЯ ГІБРИДНОГО МАТЕРІАЛУ F<sub>1</sub> ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ ПРОДУКТИВНОСТІ

Знання закономірностей успадкування господарсько цінних ознак сприяє більш цілеспрямованому добору в селекційній роботі на підвищення продуктивності, тому метою наших досліджень було визначення ступеня фенотипового домінування гібридів першого покоління пшениці твердої ярої за елементами продуктивності.

Дослідження проводились у 2017 р. у лабораторії селекції ярої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Матеріалом для досліджень слугували 42 гібридні комбінації F<sub>1</sub>.

Аналіз гібридів F<sub>1</sub>, встановив різні типи фенотипового домінування за елементами продуктивності пшениці твердої ярої. Прослідковано значне варіювання показника (hr) залежно від ознаки та комбінації схрещування від позитивного наддомінування (hr > +1) до депресії (hr < -1). Проте у значній кількості гібридів (16,7–45,2 %) за даними ознаками відмічено позитивне наддомінування:

– за довжиною колоса: ‘Кучумовка’ / ‘Харківська 39’ (hr = 6,0), ‘МІП Райдужна’ / ‘Тера’ (hr = 5,6), ‘МІП Райдужна’ / ‘Харківська 39’ (hr = 4,6), ‘Кучумовка’ / ‘Спадщина’ (hr = 4,3), ‘Жізел’ / ‘Спадщина’ (hr = 4,1);

– за кількістю колосків з колоса: ‘Харківська 27’ / ‘Тера’ (hr = 13,3), ‘Жізел’ / ‘Тера’

(hr = 5,4), ‘Харківська 27’ / ‘Кучумовка’ (hr = 2,5), ‘Жізел’ / ‘Харківська 27’ (hr = 1,9), ‘Спадщина’ / ‘Жізел’ (hr = 1,8);

– за кількістю зерен з колоса: ‘Спадщина’ / ‘Харківська 39’ (hr = 11,8), ‘Жізел’ / ‘Спадщина’ (hr = 1,3), ‘Харківська 27’ / ‘Тера’ (hr = 1,1);

– за масою зерна з колоса: ‘Тера’ / ‘МІП Райдужна’ (hr = 30,1), ‘Тера’ / ‘Спадщина’ (hr = 2,9), ‘Спадщина’ / ‘Харківська 39’ (hr = 2,7), ‘Жізел’ / ‘Спадщина’ (hr = 2,1), ‘Жізел’ / ‘МІП Райдужна’ (hr = 1,8), ‘Спадщина’ / ‘Харківська 27’ (hr = 1,4), ‘Харківська 27’ / ‘Тера’ (hr = 1,3).

За висотою рослин виявлені комбінації, у яких показник фенотипового домінування проявився за типом від’ємного наддомінування: ‘Харківська 27’ / ‘Кучумовка’ (hr = -97,0), ‘Харківська 27’ / ‘Тера’ (hr = -54,3), ‘Кучумовка’ / ‘Харківська 39’ (hr = -11,9), ‘МІП Райдужна’ / ‘Жізел’ (hr = -8,2) та ін., який у свою чергу веде до зменшення висоти рослин, що дасть можливість відібрати високопродуктивні форми стійкі до вилягання.

Виділені гібридні комбінації пшениці твердої ярої становить практичний інтерес для подальшої селекційної роботи і можуть бути надалі вихідним матеріалом для добору трансгресивних форм у більш пізніх поколіннях.